



**DE OORLOG DIE MIJN LEVEN REDDE**  
Kimberley Brubaker Bradley, Ernst Bergboer (vert.)  
Callenbach  
(door Kristel Detollenaere)

## OVER DE MAKER

Kimberly Brubaker Bradley werd geboren in de Verenigde Staten, Fort Wayne, Indiana in 1967. Ze behaalde een scheikundediploma, maar tijdens het volgen van een cursus kinderliteratuur ontdekte ze haar liefde voor het schrijven. Ze schreef artikels voor een paardentijdschrift – haar kennis over paarden verwerkte ze ook in ‘De oorlog die mijn leven redde’ – en debuteerde in 1998 met het boek ‘Ruthie’s gift’. Het boek ‘De oorlog die mijn leven redde’ behaalde verschillende prijzen en onderscheidingen. Brubaker Bradley schreef een vervolg op het boek: ‘De oorlog die ik eindelijk won’. In dit boek lezen we hoe het verder gaat met Ada en Jamie en sluit Ada vriendschap met een joods meisje dat bij hen intrekt. Bradley woont met haar man en twee kinderen in Bristol, Tennessee. (Bron: <https://www.kidsreads.com/authors/kimberly-brubaker-bradley-0#books>, [https://en.wikipedia.org/wiki/Kimberly\\_Brubaker\\_Bradley](https://en.wikipedia.org/wiki/Kimberly_Brubaker_Bradley))

## 1. VERHAAL

### **Begin**

Het boek begint met een scène waarin meteen duidelijk is dat Ada mishandeld wordt door haar moeder. “Toen zag ik de bloedvlek op de vloer.” (p. 9)

- Waaraan dachten de juryleden toen ze dit lazen?
- Vanwaar komt de bloedvlek? (De bloedvlek komt doordat de huid van Ada’s klompvoet openbarstte terwijl ze op haar voet probeerde te steunen.)
- Waarom is Ada bang dat haar moeder dit ziet? (Het is door haar moeder verboden te proberen te lopen, vandaar Ada’s angst dat haar moeder het bloed zou zien.)
- Wat vinden de juryleden van het begin van het boek? Konden ze zich meteen inleven in het verhaal?

### **Vertelperspectief**

Het verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van de ik-verteller.

- Wat vinden de juryleden hiervan? Denken de juryleden dat ze zich hierdoor beter kunnen inleven?

### **Einde**

Het boek eindigt open, maar wel positief.

- Wat vinden de juryleden van het einde van het boek? Wat vinden de juryleden van een open einde?
- Zouden de juryleden het vervolg van het boek, ‘De oorlog die ik eindelijk won’, willen lezen? Waarom (niet)?

### **Oorlog**

In dit boek leren we veel over de oorlog door de belevenissen van Ada. Hier en daar krijgen we een kort stukje informatie over het verloop van de oorlog, bijvoorbeeld op pagina 201, 217-218, 229-230.

- Weten de juryleden nu meer over de Tweede Wereldoorlog?
- Wat zijn ze allemaal te weten gekomen dat ze nog niet wisten?
- Hebben ze andere boeken over WO II gelezen? Kunnen ze die met dit boek vergelijken?

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was het heel gewoon dat kinderen uit de stad naar het platteland gestuurd werden. Een boek dat hetzelfde thema behandelt, is 'Naar het noorden' van Koos Meinderts. Dit boek speelt zich af in Nederland tijdens WO II.

### Personages

- Wie zijn de belangrijkste personages in het boek? (Ada, Jamie, Susan, Lady Thornton, Maggie, Stephen White, Fred, de moeder van Ada en Jamie)
- Zijn alle personages even belangrijk? Zou je een personage kunnen weglaten? Waarom (niet)?
- Met welk personage konden de juryleden zich identificeren?
- Hoe omschrijven de juryleden de verschillende personages? Hoe stellen de juryleden zich de personages voor? Hoe zien ze eruit? Wat zijn hun karaktertrekken? Komen we veel over hun karakter te weten? Maken ze een evolutie door in het verhaal?

Ada: haar karakter wordt heel uitgebreid beschreven. Ze is moedig, een doorzetter, zorgzaam voor haar broertje. "Domme mensen kunnen niet voor je broertje zorgen zoals jij dat altijd hebt gedaan. Domme mensen zijn niet half zo dapper als jij. Niet half zo sterk." (p. 78).

Ze is vaak eenzaam. "Ik vond alleen zijn verschrikkelijk." (p. 9). "Ik was het zo beu om altijd maar alleen te zijn." (p. 78).

Ze wordt door haar moeder mishandeld en vernederd. Om daaraan te ontsnappen, vlucht ze in haar hoofd. "Als het heel erg werd, vluchtte ik naar een plekje ergens in mijn hoofd." (p. 17). Dit wordt een gewoonte die ze ook bij Susan doet als ze het moeilijk heeft.

- Vluchten de juryleden ook soms in een plekje in hun hoofd?

Ze geeft zichzelf de schuld voor haar klompvoet, een schuldgevoel dat haar door haar moeder is aangepaard. "Als ik kon lopen, zou mam zich niet langer voor me schamen." (p. 11)

Doordat ze haar hele leven doorbracht in het appartement weet ze niets over de wereld daarbuiten. "De wereld leek nu al overweldigend groot. Als ik omhoog keek, naar de daken van gebouwen, dan duizelde het me." (p. 21). "Gras? Hij wist wat dat was? In onze straat stond geen gras, ook niet iets dat erop leek, voor zover ik wist. Groen kende ik van kleren en kool, niet van velden. Jamie knikte. 'Dat groeit op de grond. Lange, stugge blaadjes, maar zacht, niet prikkelig.'" (p. 26)

- Wat vinden de juryleden van deze beschrijving van gras? En van bomen? "Bomen waren groot en dun, als stengels selderij maar dan in reuzenformaat. Bovenaan iets dat op groene watten leek." (p. 26)
- Wat is er nog allemaal nieuw voor Ada? (Iakens, ondergoed, een pyjama, een bank, de zee...)
- Hoe zouden de juryleden deze nieuwe dingen beschrijven voor iemand die het niet kent?

Ada voelt zich vaak dom en minderwaardig. "Ik wist alleen wat ik vanachter een venster had geleerd. Ik wist niks. Haar woorden zeiden me niets: in staat, noodweer. Zelfs heel eenvoudige woorden niet. Zee. Wat was een zee? Op de Theems voeren schepen. Was een zee net zoiets als een rivier? Ik wist niks, helemaal niks". (p. 79) "Ik was het meisje dat ik op het station in de spiegel had gezien. Dat gestoorde, zwakzinnige kind, opgeborgen achter dat raam. Niet goed bij haar verstand. Maggies afdankertjes waren oké, maar ik kende mijn grenzen." (p. 101) "Ik praatte niet zoals chic volk, dat bedoelde ze. Ik wist dat ze gelijk had, maar leuk vond ik het niet. Ik deed erg mijn best om net zo te klinken als zij, om erbij te horen." (p. 104)

Susan probeert haar te overtuigen dat ze niet dom is en wil haar leren lezen, maar Ada is bang om te falen. "Jij kunt leren, Ada. Heel goed, zelfs. Luister niet naar mensen die niks van je weten. Luister naar jezelf, naar wat je over jezelf weet." (p. 79)

Het is duidelijk dat Ada er niet van houdt om aangeraakt te worden.

- Waardoor is dit volgens de juryleden? (Ada is getraumatiseerd door de mishandeling door haar moeder. Een aanraking betekende altijd pijn.) "Mam raakte me nooit aan, of het moest zijn om me een klap te verkopen. Jamie knuffelde wel, maar mij optillen deed hij natuurlijk niet. Hier werd ik constant aangeraakt. Dat beviel me niks. Helemaal niet." (p. 45) "Mijn brein zocht een vluchtweg, altijd wanneer vreemden me aanraakten." (p. 151)

Gaandeweg evolueert Ada, maar het gaat heel langzaam. Door haar trauma's heeft Ada het moeilijk om

Susan te vertrouwen. Op kerstavond wordt het haar te veel wanneer ze een mooie jurk van Susan cadeau krijgt. Ze stort volledig in. Er zit veel opgekropte woede in haar. "Susan zei: 'Hoe beter het met je gaat, des te rottiger jij je lijkt te voelen.' Ik haalde mijn schouders op. Ik voelde een enorme woede vanbinnen, een woede die me bang maakte. Om Susan, die tijdelijk was. Om mam, die nooit voor ons had gezorgd." (p. 183). Ze is bang dat ze zal weggestuurd worden en benadrukt steeds dat ze slechts tijdelijk bij Susan is.

- Waarom denken de juryleden dat Ada zo van paardrijden houdt? (Haar ritjes op de pony Butter zijn een belangrijke uitlaatklep voor haar.)

Ada wil een volwaardig leven, hetgeen ze nooit gehad heeft. "Ik wil niet overleven. Ik wil meer." (p. 191). "Ik had zoveel. Ik voelde me zo verdrietig." (p. 198).

- Kunnen de juryleden deze tegenstelling verklaren? (ze is verdrietig omdat ze bang is om alles kwijt te raken als haar moeder opduikt. Ze is misschien ook verdrietig omdat ze dit nu pas kan meemaken, om alle verloren tijd.)

Ada is duidelijk veranderd door haar ervaring met de gewonde soldaten uit Duinkerken die ze hielp verzorgen. "Er was een versie van mij van voor en van na Duinkerken." (p. 209)

Ada's moeder: Ada's karakter wordt voor een groot stuk beïnvloed door de relatie met haar moeder.

- Hoe zouden de juryleden deze relatie omschrijven? (er is geen sprake van een liefdevolle relatie, Ada's moeder schaamt zich voor de klompvoet van Ada en wil haar voor de wereld verborgen houden. Ze kan het ook niet verdragen dat haar kinderen het goed hebben bij Susan. Volgens haar verdienen ze dit niet. Op het einde van het boek blijkt dat haar moeder nooit kinderen wilde, wat een stuk haar houding verklaart. Ada blijft hopen dat haar moeder misschien toch wel van haar houdt. Ze hoopt dat als ze normaal zou kunnen lopen, haar moeder trots op haar zou zijn en van haar zou gaan houden.)
- Vinden de juryleden Ada's moeder een slechte moeder? Kunnen ze begrip voor haar opbrengen?
- Van waaruit komt deze houding volgens de juryleden?

Jamie: zijn karakter wordt niet uitgebreid beschreven. "Jamie, met zijn onverzorgde kop vet haar, had de ogen van een engel en de ziel van een straatschoffie." (p. 9) Hij houdt duidelijk veel van Ada. Had niet te lijden onder de behandeling door zijn moeder en wil dan aanvankelijk ook liever terugkeren naar haar. We weten dat hij het ook moeilijk heeft aangezien hij elke nacht in bed plast. Had het moeilijk op school omdat hij linkshandig is, maar wou daar niets over zeggen.

Susan Smith: haar uiterlijk wordt als volgt beschreven: 'Op een van de donkerpaarse stoelen zat, stijf rechtop, een bleke, magere vrouw, gekleed in een zwarte jurk. (...) Mevrouw Smith, de bleke vrouw, had helderrode vlekken op haar wangen. Haar springerige haar viel als een warrige, gele wolk rond haar smalle gezicht.' (p. 36) Susan lijkt aanvankelijk onvriendelijk en stug. Ze treurt om de dood van haar vriendin en blijft soms dagen in bed, waarna ze zich schuldig voelt. "Ze ging rechtop zitten. 'Ik moet voor jullie zorgen,' zei ze, 'niet andersom.' Ze nam een slokje. Er verschenen tranen in haar ogen." (p. 60) Aanvankelijk wilde ze de kinderen niet in haar huis, maar geleidelijk ontstaat er een hechte band met Ada en Jamie. Ze is heel kordaat en is altijd heel eerlijk. "Ze hield haar pas in, stopte. Keek me aan. 'Ik weet niet goed wat ik zeggen moet,' zei ze, na een stilte. 'Ik wil je niks op de mouw spelden en de waarheid ken ik niet.' Dat was misschien wel het meest eerlijke dat iemand ooit tegen me had gezegd." (p. 108).

Beetje bij beetje komen we meer over Susan te weten.

- Wat vinden de juryleden ervan dat de auteur dit personage geleidelijk aan beschrijft? Waarom zou ze dit doen?
- Wat komen we meer te weten over haar verleden? (ze woonde samen met haar vriendin Becky die overleden is aan een longontsteking. Haar moeder is overleden en ze heeft geen contact meer met haar vader die het niet goed vond dat ze ongetrouwd bleef. "Is uw vader dood?' 'Nee,' zei mevrouw Smith. 'Dat wil zeggen: voor zover ik weet niet.'" (p. 111) "En mijn vader heeft me glashelder gemaakt dat er volgens hem geen verlossing is voor mij. (...) Het komt erop neer dat mijn ouders me niet erg mogen." (p. 131)

Susan leeft erg op zichzelf. Ze voelt zich niet geaccepteerd in het dorp omdat de mensen haar relatie met Becky afkeurden. "Al die keurig nette vrouwen. Daar pas ik niet tussen. Nooit gedaan, ook." (p. 139). Ook Susan maakt een evolutie door in het verhaal. Ze hecht zich steeds meer aan de kinderen en gaat hen als haar eigen kinderen beschouwen. Ze wordt steeds levenslustiger en wil de draad van haar leven

weer oppikken. “Het zal me niet meevallen, maar ik zou wel heel graag weer gelukkig zijn.” (p. 112)

## 2. VERWERKING

### Thema's

Eens in het dorp aangekomen uit Londen worden de kinderen één voor één uitgekozen (pagina 30-31).

- Wat vinden de juryleden van de manier waarop dit gebeurt? Hoe zouden zij zich voelen in zo'n situatie?

“Hou oud zijn jullie? Onwillekeurig kromp ik in elkaar bij die vraag.” (p. 40)

- Waarom schrikt Ada van die vraag? (ze kent haar leeftijd niet en schaamt zich daarvoor).

Ada en Jamie beleven hun tijd op het platteland totaal anders.

- Waardoor denken de juryleden dat dit komt? (Ada ontdekt hier de vrijheid, terwijl Jamie in Londen meer vrijheid had om te doen en laten wat hij wou.) “Ik wil naar huis,” zei Jamie. Dat zei hij keer op keer en het begon me de neusgaten uit te komen. Ik viel tegen hem uit. ‘Waarom?’ beet ik hem toe. Ik hield mijn stem gedempt maar voelde een woede waarvan ik niet wist dat ik hem in me had. ‘Zodat jij kunt doen en laten wat je wilt en ik helemaal niets meer? Zodat ik weer in m'n eentje in die kamer opgesloten zit?’” (p. 70)

Op pagina 77 lezen we: “Ziet u,” zei de lerares zacht, ‘ze is niet leerbaar.’ Ik had geen idee wat leerbaar betekende. Ik wist niet of ik leerbaar was of niet. ‘Ze heeft nooit les gehad,’ zei mevrouw Smith. ‘Maar ze is allesbehalve dom. Ze verdient een kans.’ De lerares schudde haar hoofd. ‘We zouden de anderen tekortdoen.’”

- Wat vinden de juryleden van deze uitspraak?

Er zijn veel vooroordelen tegenover Ada door haar beperking.

- Welke vooroordelen tegenover mensen die anders zijn, kennen de juryleden in de huidige maatschappij?

Ada verandert door haar ervaring met de soldaten die uit Duinkerken terugkeerden. “Pas later zag ik de nieuwsberichten. Maar daar was ik toen niet meer van onder de indruk; ik had zelf soldaten uit Duinkerken geholpen. Bovendien klopten die verhalen niet. Daarin werden geëvacueerde soldaten uit Duinkerken afgeschilderd die weliswaar moe waren, maar ook heel blij. (...) Misschien zijn dat soort soldaten er wel ergens geweest, maar de militairen die in ons stadje terechtkwamen waren er slecht aan toe. Neergeschoten, dood, stervend.” (p. 204)

- Waarom stemmen de nieuwsberichten niet overeen met de realiteit? Waarom verdraait men de realiteit in de nieuwsberichten?
- Denken de juryleden dat dit vandaag nog gebeurt? (In oorlogsberichtgeving stelt men de realiteit rooskleuriger voor dan hij is om de bevolking niet af te schrikken en hen zo niet tegen de oorlog te laten keren.)

In het straatbeeld hangen verschillende posters om de bevolking moed in te spreken. Op p. 72 zien ze een poster waarop staat: ‘Uw moed, uw opgewektheid, uw vastberadenheid brengen ons de overwinning.’ Ada merkt op dat dit zou moeten zijn: “onze moed, onze opgewektheid, onze vastberadenheid.”

- Wat bedoelt Ada daarmee?

Een tijdje later zegt Susan: ‘Jouw moed, jouw opgewektheid, jouw vastberadenheid brengen jou de overwinning, liefje.’

- Wat denken de juryleden dat Susan daarmee bedoelt?

Op pagina 46 komen we te weten dat Ada een klompvoet heeft. Een klompvoet komt voor bij ongeveer 1 op 1000 pasgeboren baby's en kan vrij eenvoudig verholpen worden. (Bron: <http://www.orthopedie-ronse.be/medische-info/voet/klompvoet-bij-kinderen>)

- Hadden de juryleden hier al van gehoord?

- Hebben ze een idee van hoe een klompvoet eruit ziet bij een baby?



*Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.  
Ga naar [www.kjv.be](http://www.kjv.be), klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.*